

Gabrić-Molnár Irén

A JUGOSZLÁV TÁRSADALOM STRUKTURÁLIS VÁLSÁGÁRÓL

A VÁLSÁG ALAPVETŐ OKAI

A válság fogalmát a kínai nyelv egy szóösszetétellel fejezi ki: veszély + lehetőség. Bölcsességről tanúskodik ez az „ideogramma”. Jelzi egyrészt a meglévő rendszer összeomlásának veszélyét, de ugyanakkor annak a lehetőségét is, hogy a válság „kitermeli” azokat a tényezőket, amelyeknek segítségével meglelhető a válságból kivezető út. Az állandó fejlődésben lévő társadalmakban tehát mindig megtalálható a régi és az új rendszerelemek fejlődést biztosító egybefonódása.

A szocialista építés koncepciója a dialektikus materializmus elveire esküdött, de azt valójában helytelen módszerként alkalmazta. Bővebb érvelés helyett példaként a kollektivizmust, az ideologizálást, a politikai voluntarizmust és az állami intervenciós rendszert említeném, amelyek „segítségével” – egyfajta álhumanizmus és egyenlősdi jegyében – elsortasztottuk az egyén alkotó munkáját, a versengésre képes előrehaladási törekvést - ami a munkaerő, az áru és minden egyéb érték piacát jelentette volna. Mivel a szocializmus építésében egy elfogadható értékrendszer hiányában háttérbe szorultak az életképes újítások, az egész rendszer belefulladt saját ideológiájának bizonygatásába. Hatékonytalanságát valójában az újítások befogadásának képtelensége okozta.

Metodológiai szemszögből a gazdasági, de a szélesebb társadalmi jelenségek áttekintésében és orvoslásában is az analitikus módszert alkalmazták, pedig a szisztematikusnak kellett volna. E kettő között az alapvető különbségek a következők:

(A) Analitikus (elemző) módszer:

1. a jelenség önálló részelemekre való bontása;
2. felfedi a jelenségek okozóját, és a következményeket is egysíkián boncolgatja;

(B) Szisztematikus (rendszerező) módszer:

- 1.a jelenség elemeinek és egész funkciójának megfigyelése;
2. feltárja a részek pozitív vagy negatív hozzájárulását az egészhez;

3. fő törekvése a jelenség szabályszerűségének meghatározása (definíció, rezolúció);
4. nem teszi lehetővé a részek gyors újrafelosztását és a funkciók megváltoztatását.

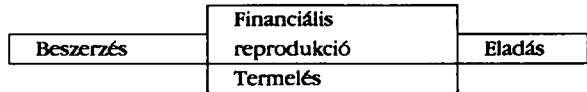
3. az optimális rendszert kiegyenlíti a szuboptimális részek összegével, együtt-hatásával;
4. interdiszciplináris és transzdiszciplináris módon lehetővé teszi a részek, a területek újabb funkcionális átszervezését (innováció).

Ezek a különbségek az ügyviteli funkcióban pl. így nyilvánulnak meg:

(A) Analitikus rendszer

Beszerezés
Termelés
Eladás
Financiális reprodukció

(B) Szisztematikus forma

– Ha külön-külön miedegyk optimális, még nem biztos, hogy sikeres az egész.

– Minden ügyviteli funkció kölcsönös egymásra hatása az egész optimumát eredményezi.

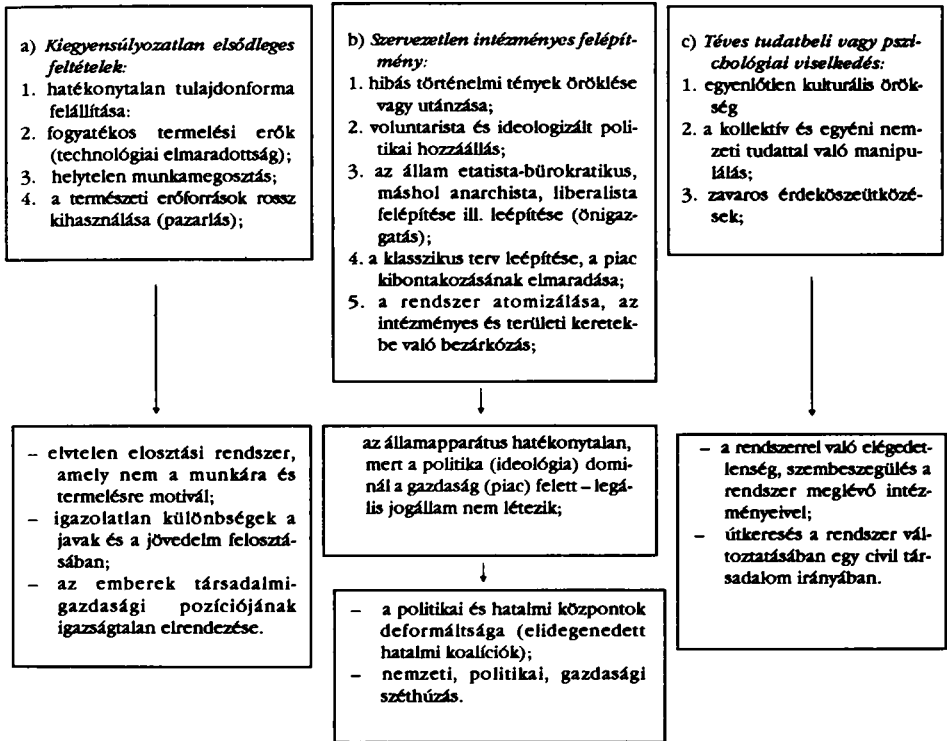
Következésképpen a szisztematikus formában még ha az összefüggő elemek külön-külön nem is működnek mindig sikeresen, az egész rendszer törvényszerűen eredményes.

A JUGOSZLÁV TÁRSADALOM SZERKEZETI VÁLSÁGÁNAK FŐBB TÉNYEZŐI

A jugoszláv társadalom strukturális válságát kiváltó tényezők három csoportba sorolhatók:

- a) a gazdasági alap (elsődleges feltételek) fejletlensége,
- b) az intézményes felépítmény szervezetlensége,
- c) tudatbeli és pszichikai tényezők.

A termelési erők fejletlenségét mint objektív, történelmi tényezőt kell elfogadnunk, tudomásul véve, hogy az elégtelen anyagi alapot nem helyettesíthetjük politikai vagy ideológiai elvekkel, de megalapozatlan gazdasági tevekkel sem. A reális helyzet előbb-utóbb szembesül a vélt és csak rövid időre elködösíthető helyzetképpel. Társadalmunk válságának fő okait és az általuk kiváltott válságos szituációkat az alábbi sematikus összefoglalóval ábrázolnám:

A TEHNOLOGIAI FEJLŐDÉS JELENTŐSÉGE

A válság sokrétű okozói közül most csak egyet részletezek: a gazdaság technológiai felkészületlenségét. Ugyanis, ha megfigyeljük a fejlett tőkés államokat, mindegyikben ún. „technológiai parkokat” — kivételesen fejlett, újításokkal foglalkozó, főleg számítógépes központokat találunk, amelyekben a legjelentősebb gazdasági és technológiai kutatások összpontosulnak. Ilyen „technológiai inkubátor” pl. a „Szilícium Völgy” San Francisco környékén, a „Tsububa” Tokiónál, vagy éppen Novoszibirszk a Szovjetunió területén. Természetesen minden államban mások a stratégiai fejlődési célok és más-más orientáltságuk van, ez adja meg sajátos „image”-üket. Jugoszláviában még mindig igen szerény alapokon nyugszik a tudományotechnológiai fejlődés. A nemrégben közzétett középtávú fejlődési (stratégiai) terv majdhogynem az EUREKA fejlesztési program másolata, talán azért, hogy így koordináljuk fejlődési tervünket a nyugat-európai országok céljaival. Mégis ahhoz, hogy teljes jogú partnerként hozzájuk csatlakozzunk, még jelentős lépéseket kell megtenni például a következő területeken:

- kiviteli orientáltságú piacgazdaság kiépítése;

– a fejlődési programok belföldi egységesítése (gazdasági ágazatok, föderációs egységek viszonylatában);

– saját technológiai „image” kiépítése, mondjuk a mezőgazdasági termékek, az idegenforgalom vagy éppen a „bioinformatikai turizmus” terén.

Sajnos, a politikai rendszer válsága még kifejezettebb stagnálásra készíteti az anyagi alap fejlődését, ahol teljes a szervezetlenség (gazdasági káosz), a beruházásképtelenség, a minőségileg gyenge áru halmozódása, az infrastruktúra hiánya, a nem racionális energiaforrások hasznosítása stb.

Gyakorlatilag a kompromisszumos tervezés megléte annyit jelent, hogy a tervpolitikában továbbra is az érdekegyensúlyozás, a régi szocialista helyzet görcsös fenntartása és így a piac adminisztratív úton történő háttérbe szorítása dominál. Emiatt a technológia és a tudomány fejlesztésében nem a gazdasági igény a mérvadó, hanem a politikai voluntarizmus, amely még mindig marginalizált helyzetben tartja az empirikus tudományok és intézményrendszerek támogatását. Pedig a tudomány valójában nem fogyasztást jelent egy társadalomban, mert a termelést segíti elő, és így is kell rá tekinteni. Ugyancsak negatív tényezőként említem az ún. „izzadás kultuszt”, ami alatt azt a múltbeli (álszocialista) álláspontot értem, miszerint a nehéz termelőmunka a legfontosabb, és ez az értékteremtés kiindulópontja. Igazi jövőnket ehelyett az intellektuális és tudományos munkában kell látnunk; az előrehaladás szimbóluma nem az izzadó fizikai munkás, hanem a jó szakember, a menedzser, a technológus, a komputerprogramozó, az innovátor. Végezetül, de nem utolsósorban ide tartozik az alacsony szintű munkaerőkölcs is, vagy éppen a továbbképzésre való hajlam hiánya. Ebbe persze beleszól a kaotikus értékrendszer is, majd az elosztási rendszer, ami miatt nincsenek meg a feltételek egy viszonylag gyors ütemű technológiai fejlődéshez.

AZ ELLENTMONDÁSOS OSZTÁLYTAGOZÓDÁS KERETEI (A LAKOSSÁG RÉTEGEZŐDÉSE)

E problémához kapcsolódnak azok a tényezők, amelyek keretében megfigyelhetők a társadalom rétegződése és a differenciált társadalmi érdekek, vagyis az egyének konkrét aktivitását kiváltó motívumok.

Egy társadalmi struktúra kialakulásában más-más rendszerben természetesen különbözők a feltételeket diktáló dimenziók, vagyis a társadalmi státus döntő elemei:

1. a hatalom összpontosításának formái (pártállam vagy jogállam);
2. a tulajdonnal való rendelkezés (társadalmi vagy magántulajdon);
3. a társadalmi mobilitás szintje (foglalkoztatottság, migráció, tőkebefektetés stb.);
4. életmód, amibe beletartoznak az életkörülmények (pl. vagyoni helyzet, lakásfeltételek), de maga az életvitel is, foglalkozásoktól, vállalkozási készségtől függően.

A fent említett determinánsok és az általuk kiváltott társadalmi mozgások

nem tartalmazzák az összes létező tényezőket, de részük azoknak a feltételeknek, amelyek Jugoszláviára nézve tipikusak. Épp ezért egyszerű lenne azt állítani, hogy az ország lakossága azokra oszlik, akik a változások (reformok) támogatói, és azokra, akik a status quo hívei. Habár érthető, hogy a jelenleg privilegizált körök csak demagógiából és nem őszintén támogatják a változásokat, de már elenyésző azoknak a száma, akik nem látják tisztán a szocialista világtrend eddigi formájának összeomlását.

A legfontosabb társadalmi érdekek nem azonosak a különböző társadalmi rétegeknél, hisz az elosztás alapján a szükségletek kielégítésének lehetőségei is mások. Az érdekek kifejezésének lehetőségei sem egyfomák, jelen van a privilegizált hatalmi körök kiváltsága, da a háttérbe szorult rétegek (például a parasztság) elégedetlensége is. Az érdekcsoportok megjelenése, azok belső szerveződése sok különböző érdekérvényesítési akcióhoz, mozgalomhoz vezet. Így minden olyan próbálkozás, hogy csupán egyetlen jellegzetes társadalmi csoport (például csak a munkásosztály) szükségleteit és érdekeit ismerjék el, merő képtelenség. Mi sem természetesebb tehát, hogy minden társadalom mindenkor az érdekösszeütközésekből eredő mozgások összességében létezik.

A jugoszláv társadalom háború utáni időszakában szinte évtizedenként változtak azok a kritériumok, amelyek az emberek társadalmi státusát meghatározták. A negyvenes, de még az ötvenes években is a politikai (párthovatartozási) és kulturális (iskolavégzettségi) „tőke”* birtoklása adta meg az előrehaladás lehetőségét. Így alakult ki egy jellegzetes politikai és pártfunkciókkal megbízott, valamint egy munkahelyi előnyökkel rendelkező technobürokrata káderelit, amelynek tagjai a társadalmi státuslétrán a legtöbb előnyt és elismerést élvezték.

A politikai pályafutás mellett már a hatvanas és a hetvenes években megjelenik a szakmabeli tudás fontossága, vagy legalábbis megnövekszik a kulturális „tőkével” való rendelkezés jelentősége. Ugyanakkor fejlődésnek indult egy duális társadalmi szerkezet: egyrészt megtartják privilégiumaikat a politikai és kulturális elit tagjai, de megjelennek az anyagi tőke (a vagyon) birtoklói is. A szocializmus régi koncepciójával szemben erősödnek azok a szociális különbségek, amelyek magából a szocialista rendszerből nőttek ki, nem pedig a régi burzsoázia maradványai voltak. Valójában még ekkor sem érvényesültek az igazi piaci kritériumok, tehát csak egy bizonyos kvázi piacról és kisvállalkozásokról beszélhetünk, mert még mindig túlságosan nagy volt a politikai, illetve az adminisztratív hatalom befolyása.

A nyolcvanas években többé-kevésbé világossá vált, hogy az anyagi tőke birtoklása még a politikai és kulturális tőkénél is előnyösebb.

Sokan, akik politikai tőkével (pártfunkcióval, vagy a régi párt megbízásából igazgatói funkciókkal) rendelkeztek, lecsúsztak a kiváltságosok listájáról, és mihamarabb magánvállalkozásba kezdtek, hogy így maradhassanak a „csúcson”. Ez még nem az új burzsoázia, de a szocialista rendszer keretében

* A politikai vagy kulturális „tőke” kifejezést dr. Szelényi Iván ismert szociológus használta, amikor a magyarországi strukturális változásokat magyarázta a szociológusok nemzetközi tanácskozásán, Gödöllőn, 1990-ben.

előtérbe kerül a tulajdonváltás fontossága. Valójában azonban csak a jó vállalkozó (az a szakember, aki alaptőkével is rendelkezik) válhat jó tulajdonossá hosszú távon. Ugyanakkor mások, politikai vagy államapparátusbeli pozíciójukat veszítve, a szakmai továbbképzés irányában pótolnak, sőt új megérdemelt, vagy éppen „protekción” állásba kerülnek. Ők, ha csakugyan jó szakemberek, új vállalkozásukban is előrejuthatnak, de ha erre nem képesek, sokszor újra és újra politikai manőverekkel próbálnak fennmaradni: funkciók vállalása, kétszínűsködés, köpönyegforgatás, hazafias érzületük állandó bizonygatása stb.

A társadalom rétegződése így szinte folyamatosan változó, és nehéz elkülöníteni azokat a tényezőket, amelyek viszonylag hosszú időn át meghatározó jellegűek. A jugoszláv társadalomban mindenekelőtt a következő jelentősebb tényezőket sorolhatjuk ide:

1. A szubjektum társadalmi-gazdasági helyzete a munkával kapcsolatos motivációja és sikere alapján alakul, beleértve az elosztásban való részesedés lehetőségét is, ugyanakkor figyelembe véve, hogy a munkával kiérdemelt társadalmi elismerés nem mindig a piaci törvényszerűségektől függ, és nem mindig igazságos.

2. Az egyes rétegek kialakulását nemcsak az individuális munka sikerei határozzák meg, hanem az egész gazdasági ágazat piaci eredményei, vagy éppen eredménytelensége is.

3. A rétegződést befolyásolja az egyén társadalmi pozíciója, az egyes osztályokhoz való csatlakozása, rétegeken belüli helyezkedése, ahol még mindig túlméretezett jelentősége van egy politikai funkciónak, az informáltság monopóliumának, a hivatalos körök körüli mozgásnak. Így történhet meg az, hogy a szocialista rendszerre jellemző klasszikus osztálytagozódás – munkásosztály, parasztság, értelmiség – már nem érvényesül a gyakorlatban. Egyazon, ideologizáltan homogénnek vélt osztályban a kiméletlen rétegződéseket, sőt ellentétes érdekeltségű szociális csoportok kialakulását sem leplezhetjük többé.

4. Végül pedig, ami a jugoszláv társadalomra különösen jellemző, a túlforszírozott és elpolitizált nemzeti megosztottság, ami az egész ország területén, de az egyes köztársaságokon belül is széthúzást eredményez.

Lássuk tehát (egy leegyszerűsített modellben), mi a helyzet az egyes társadalmi rétegekkel és azok álláspontjaival a válságát élő mai társadalomban. (Eközben ezúttal tekintsünk el az egyes rétegek elnevezése körül jelentkező fogalmi bonyodalmaktól. Például attól, hogy a termelő és a nemtermelő, szellemi munkás között szokás szerint milyen nagy különbségeket, sőt szakadékot feltételezünk. Valójában a munkamegosztás ma már nem mutat fel ilyen világos eltéréseket a fizikai és intellektuális munka között. Tévedés tehát a munkásosztály fogalma alatt csak a fizikai és termelőmunkást érteni.)

1. Termelő rétegek

Szakképzetlen fizikai munkások. A fizikai munkások általában tehetetlenek a piaci tényezőkkel szemben (mind a munkaerő, mind az áru piacán), mert alacsony a fizetésük. Épp ezért elégedetlenek a munkakörülményeikkel. Már-már passzívak a termelésben, de gyorsan a politikai manipulációk tárgyává válhatnak. Rászorulnak az állami szociális segílyre, tehát a szocializálás régi módszerének a hívei. Viszonylag kevesen vannak, ők, a „minden meglévő” bírálói, akik radikális változásokat követelnek. Ez a réteg a munkabeszüntetések kezdeményezője, és szerintük bármilyen legyen is a változás, az csak a javukat szolgálhatja.

Szakképzetlen munkás, de kiegészítő munkával. A „maszek” a vállalati munkán kívül főleg a magánszektorban kisegítőmunkás, vagy mezőgazdasági munkával foglalkozik munkaidő után. Ha a munkaerő piacán „menő szakmája” van, jobb kereseti lehetőséggel, akkor szezonmunkásként vagy akár állandó mellékkeresettel, anyagi helyzeténél fogva elégedettebb annál a szakképzetlen fizikai munkásnál, aki munkaidő után nem dolgozhat. Ez a réteg a rendszerváltás híveként mind jobban lebecsüli az állami vállalatokat, és a magánvállalkozás támogatójává válik.

Szakképzett iparvállalati munkás; kutatók és szabadfoglalkozásúak. A szakképzett ipari munkás a vállalat helyzetétől függően vagy elégedett anyagi szituációjával a társadalmi szektorban, vagy éppen elégedetlen, és szaktudását magánvállalkozásban, a kisiparban próbálja önállóan, vagy szövetkezeti formában kamatoztatni (építőmunkás, műszerész, villanyszerelő, komputerjavító stb.). Aki önálló műhelyt nyit, reá már a társadalmi szektor nem támaszkodhat, hisz munkamotiváltságának területe az önálló vállalkozás. Különösen az újítók, kutatók, de a nevesebb művészek is ide tartoznak. Néha ingadaznak a társadalmi és magánvállalkozás között, attól függően, hol van nagyobb munkapiacuk.

2. Nemtermelő rétegek

Szellemi vagy közszolgálati dolgozók. Ebbe a rétegbe tartoznak a vállalati adminisztráció, de az állami vagy pártapparátusok tagjai is. Legnagyobb részük érzi, hogy munkaerőfelesleg, s hogy adminisztratív szolgáltatására a piaci kritériumokra való áttérés után nemigen lesz szükség. Retteg a munkanélküliségtől, s attól, hogy átképesítését fogják követelni, ezért a régi „humánus szocializmus” intézményeit dicséri, amikor még biztos fix fizetése volt. Egy részük munkájuk elértéktelenedésére panaszkodik, mégsem hajlandó együttműködni a „közönséges” termelőmunkással, sem pedig vállalkozásba kezdeni.

Technikai intelligencia, intellektuális szakemberek, orvosok, pedagógusok, közigazgatási és bírósági szakemberek. Ennek a rétegnek még mindig csekély hatása van a gazdasági és piaci folyamatokra, viszonylag rosszul fizetett, ezért elégedetlen és alacsony fokú a munkára való motiváltsága.

Ezek a szakemberek nehezen kezdenek magánvállalkozásba, da ha biztos alkalmuk nyílik rá, (pl. orvosok), akkor azt is vállalják. Legtöbbsen közülük világosan látják a rendszerváltás szükségszerűségét, és követik annak menetét.

Politikusok. A politikus esetében sajnos még mindig csak egy privilegizált „szakmáról” beszélhetünk, nem pedig a megválasztott professzionális politikusról, aki érti is a dolgát. Ha a politikus az állam és a régi pártapparátus embere maradt, akkor azokról van szó, akik csak szóban hívei a reformnak, valójában viszont a kényelmes funkció marasztalói. Mindenben a kompromisszumot keresik, taktikáznak, hatalmat hajhászó szavakkal manipulálnak, és jellemző rájuk a vezérkedés. A jelek szerint azonban folyamatban van egy legális állami és politikai intézményrendszer kialakulása, amely a többpárti demokrácia törvényei alapján az érdekek és programok konkurenciájára közepette érvényesül.

3. *Paraszttság*

A paraszttság külön osztály, mert valójában még a szocializmus építésekor sem olvadt egybe a munkásosztállyal. Az erőltetett osztályszövetséggel azt értük el, hogy a paraszttság fiatal képviselői munkássá igyekeztek átvedleni, ugyanakkor megtartva a háztáji földművelést. A jugoszláv mezőgazdasági politikára a háború utáni években sajnos az jellemző, hogy szinte kivétel nélkül hátrányos helyzetbe taszította mind a földművelőket, mind az állattenyésztőket. Tulajdonképpen ma nagyon kevés igazi földműves (farmer) van, aki nagy darab földet mondhat magáénak, és gépesített földművelésre képes. Így oszlik meg a paraszttság osztálya földdel rendelkező és ún. „földnélküli” parasztra. A földdel rendelkezőknek ugyanakkor vagy van saját mechanizációjuk, vagy éppen anélkül kínlódnak.

Az úgynevezett földnélküli parasztok csak kicsiny háztájival rendelkeznek és általában napszámosok a nagyparasztnál vagy az állami szövetkezetekben. A paraszttság általában hűen megműveli földjét, de a rendszerváltás híveként várja a mezőgazdasági termékek piacának kialakulását, és irtózik minden adminisztratív beavatkozástól. Egyelőre legtöbb paraszt élegedetlen a rendszerváltás gyorsaságával, és parasztpártba tömörülve próbálja saját érdekeit megfogalmazni.

4. *Munkanélküliek*

A munkanélküliek száma az elmúlt 20 évben rohamosan növekszik, ami a rossz iskola- és káderpolitikáról, a helytelen társadalmi munkamegosztásról, a rossz munkaszervezésről és a munkaerő piacának hiányáról tanúskodik. Munkanélküli lehet a kész szakember éppúgy, mint az egyetemista, aki azért tanul tovább, mert középiskolával nem juthat

munkához, de ide tartozik a külföldön dolgozó vendégmunkás is, aki nem győzte itthon kivárni a munkalehetőséget.

A felsorolt társadalmi rétegek álláspontja különböző, korrigálódik a család többi tagjának véleményével, de sokat jelent az is, hogy falusi vagy városi környezetben, illetve fejlett vagy fejletlen vidéken él-e. A valóságban legtöbbször elégedetlen, nehezen ismeri fel a társadalmi érvényesülés lehetőségeit, sőt hamisan éli át a változások és piaci reformok igényét. A régi létforma visszasírásával egy részük a szocialista állam biztonságába menekülne, ha közben nem kellene eltúrnia a politokrácia önkényét. Helyzetük megváltoztatását mások a reformok gyors bekövetkezésében látják, és legszívesebben rögtön azt imitálnák, amit külföldön a nyugati államokban láttak.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy a társadalmi rétegződésre és szerkezetre vonatkozó hiányos helyzetkép miatt az egyének és társadalmi csoportok reakciói kiszámíthatatlanok és meglepők lehetnek, s egy válságos időszakban a társadalmi folyamatok követhetetlené válhatnak. Ugyanakkor a monolitikus politikai intézményrendszer, saját tehetetlenségét lepezve próbálja átmagyarázni a társadalmi viszonyok pozitív, sokoldalú és pluralista folyamatát, hogy ily módon fogja vissza a változások ütemét, megőrizve saját előnyös pozícióit. A kiút viszont, előbb-utóbb, az egész társadalmi rendszer pluralista, változékony formájának felépítésében van. Csak egy ilyen intézményrendszer képes a gyors és hatékony reagálásra: meghonosítja a piaci kritériumok értékrendszerét.

Rezime

O strukturalnoj krizi jugoslovenskog društva

Rad ne sadrži sve determinante društvenog raslojavanja i njime izazvanih kretanja u društvu, ali su nabrojani tipični faktori za Jugoslaviju. Društvena struktura je stalno promenljiva pojava i teško je naći one odlučujuće koje duže vremena deluju. Tipični uslovi raslojavanja u Jugoslaviji su sledeći:

1. Društveni i ekonomski položaj pojedinca, njegova preduzimljivost, motivisanost i uspesi u radu. Na bazi ovoga, društveni položaj čoveka ne zavisi uvek samo od tržišnih uslova koji su često nepravedni.
2. Nestabilan tržišni položaj pojedinih privrednih grana pokazuje strukturalne protivurečnosti u zavisnosti od toga koje privredne grane je do sada favorizovala administrativna država, a koje zapostavljala.
3. Na raslojavanje utiče i društveni položaj pojedinca u zavisnosti od njegove pripadnosti nekoj od klasa, a unutar toga i slojeva. Pored toga, izraziti uticaj na položaj pojedinca imaju i političke funkcije, monopol informacija, kretanje oko zvaničnih organa države.

Međutim, klasična klasna struktura socijalističkog društva – radnička klasa, seljaci, inteligencija – je u praksi već prošlost. Unutar klasa, gde se nekada pretpostavljala homogena struktura, sada imamo izrazitu slojevitost, a čak i suprotne interesne sfere. U radu je dat kratak opis ponašanja nekoliko tipičnih društvenih slojeva.

Summary

About the Structural Crisis of the Yugoslav Society

The work does not contain all the determinants of social stratification and of the hereby effected movements in the society but it specifies the factors which are typical for Yugoslavia. The social structure is a constantly changing phenomenon and it is difficult to find those determining ones which act for a long time. Typical conditions of stratification in Yugoslavia are the following:

1. Social and economic position of the individual, his venturesomeness, motives and results in work. On the basis of this, his social position does not always depend on market conditions which are often unrighteous.
2. The unstable market position of some industrial branches indicates structural contradictions depending on that which industrial branch was favoured and which one neglected by the administrative state.
3. Stratification is influenced also by the social position of the individual depending on his belonging to one of the classes and, among them, to one of the strata. In addition to, the position of the individual is markedly influenced also by political functions, monopoly of information, relations with the official state organs.

However, the classical class-structure of the socialist society – working class, peasants, intelligentsia – belongs practically to the past. In the classes, in which homogeneous structure was supposed formerly, well-marked stratification, even opposite spheres of interest appear nowadays. The work gives a short description of the behaviour of some typical social strata.

MÁS SZÓVAL

E rovat azokat igyekszik bemutatni, akiknek erre, szakterületükön belül nem lenne szükségük: gondolkodásukat, alkotásaikat a szakma határainkon túl is ismerik. Mi azonban a be nem avatottakhoz szeretnénk közelíteni őket.

Ezért kérünk fel vajdasági – vagy vajdasági származású – tudósokat, művészeket, szakembereket, hogy próbálják meg más szóval elmondani, mi az, ami leköti őket, vagy írjanak kutatási területük, hivatásuk értelméről, sorsáról.

Folyóiratunk nyelvi közegét és feladatait szem előtt tartva, azokhoz fordultunk, akik tevékenységükben a magyar nyelvet (is) használják – vagy erre keresnek alkalmat.

*

Ebben a számban COFMAN JUDIT matematikusnőt mutatjuk be. 1936-ban született Versecen. Középiskoláit is Versecen végezte, majd az egyetemet (Bölcsészeti Kar Matematika-Fizika Szak) Újvidéken. 1963-ban lett a matematikai tudományok doktora.

1965 óta külföldön él. 1967-től 1970-ig a Londoni Imperial College-en tanít. 1971-ben Tübingenben habilitált, majd 1973-tól 1978-ig a Mainz-i Egyetemen tanít. 1978 óta folyamatosan Londonban él, azzal, hogy több ízben töltött néhány hónapot vendégprofesszorként más európai államokban.

Tudományos munkái Jugoszláviában, Angliában, Németországban, az Egyesült Államokban, Kanadában és Olaszországban jelentek meg. 1990-ben jelent meg WHAT TO SOLVE? (Mit oldjunk meg?) című könyve (Oxford University Press).

Az utóbbi években különös gonddal foglalkozik fiatal matematikusok nevelésével, és nemzetközi matematikai nyári táborokat vezet.